

En död man i trädgården

I trädgården, tjugo meter utanför köksfönstret, ligger en död man. I skydd av en stenmur och delvis översnöad ligger han där. Djupfryst. Den rödlila färgen på de hudpartier som kläderna inte täcker kontrasterar skarpt mot hans omfattande tatueringarna. Hur länge kan han ha legat där? Höger underarm sticker upp ur snön, fastfrusen i 90 graders vinkel mot den liggande kroppen. Handen vinklad, som i en sista, steltnad vinkning. Ett stumt farväl till ett hårt liv och ett vådligt slut om vilket vi, den fåtaliga skaran av betraktare, ännu inget vet.

”Han såg ut som om han tittat på nåt mycket grant innan han la ihop ögonen”, skriver den skånske diktaren Daniel Rydsjö i sin prosadikt om den gamle Klockaren som på juldagsmorgonen hittas död vid vägkanten. (Lyssna på den i Östen Warnerbrings tolkning). Det är inte det intryck jag får av den här personen efter att en kort stund sett hans ansikte. Snarare förvåning och resignation: Var det allt? Är det slut nu?

Vem var han? Hur hamnade han är? Hur har vägen hit till denna stenmur och denna snödriva slingrat sig fram genom livet? Säkert kommer svaren att tona fram i de utredningar som görs. Kanske kommer det att skrivas om tidiga problem i skolan, om skolk och småbus, om tilltagande missbruk, om kriminalitet och fängelsevistelser – vad vet jag. Men det kommer också att målas upp andra bilder. Den lilla solstrålen som tultar omkring naken i trädgården en sommardag eller sitter uppkrupen i farfars knä och kramar sin nalle medan farfar läser Bamse. Femåringen som stolt ger sig ut på sin första cykeltur längs bygatan. Första hockeymatchen i pojklaget eller första tävlingen i knattekrossen på Yamahan som han och farsan mekat med hela vintern. Kärleken och lyckan när första barnet fötts. Hopp och framtidsplaner.

Så går mina tankar när jag sitter med min kaffekopp vid köksbordet och ser siluetterna av polisens tekniker som arbetar inne i det tält de satt upp över den döde. Så tänker jag allt oftare när jag ser och möter de medmänniskor som av ett eller annat skäl hamnat utanför vår välanpassade gemenskap, det må gälla gammaldags A-lagare, stirriga knarkare, kåkfarare, vinddrivna psykfall och alla andra som driver runt i samhällets utmarker.

De flesta av oss, även de, har någon gång varit små solstrålar, famnade av kärlek och hopp. Men någonstans längs vägen ”bar det ur”, som svärmor brukade uttrycka det. Vi kommer alla till vägskalet. Det gör vi oupphörligen. För de flesta är valen tämligen givna. För de flesta finns stöd för de val vi gör. Kärlek och uppmuntran som räcker till som bränsle på färden vidare, relationer – trygga och fungerande relationer – inom och utom familjen.

För andra brister det i ett eller flera avseende. Något kan fattas i den genetiska ryggsäcken. Relationerna kan vara störda. Tid och ork för nödvändig stöttning kan saknas.. Det blir lätt att välja fel väg i någon av all de korsningar vi passerar. Det ena ger det andra och snart är man långt ute i periferin och vandrar.

Jag har en känsla av att fler och fler hamnar där, i periferin, i vårt samhällets utmarker, med allt tunnare och mer ansträngda relationer till den vanliga vardagen, med alla dess rutiner och plikter och allt ansvar – men också all dess lycka och glädje. Gränserna mellan vi och dom cementeras allt mer, från båda håll. Normer luckras upp. Polariseringen ökar i och med att samhället försvagas. Allt mer handlar om pengar (helst snabba och gärna svarta), prylar och utseende. Sköt dig själv och skit i andra-mentaliteten breder ut sig. Blir det problem fixar vi det med en välgörenhetsgala eller med en namninsamling på Facebook.

Jag har inget färdigt recept på hur vi kan ändra på den här utvecklingen, ingen ”quick fix”. Det finns inga mirakler att köpa loss, sjunger Sticks Per, och det gäller både Leksands IF och det större samhället.

Allt oftare saknar jag visionen av det Folkhem som Per Albin Hansson målade upp på 1930-talet och som Tage Erlander snickrade vidare på. Det fanns säkert brister i det bygget, precis som i alla andra byggen. Där fanns dock en kärna, en stomme som bar och en bild av en bättre och jämlikare värld som tjänade som färdriktning. Det goda samhället.

Nu lever vi i ett privatkapitalistiska marknadsstyrt samhälle. Nu fostras vi till att bli välanpassade kuggar i det maskineriet. Vi skolas i att ta för oss. Vi sitter och sliter med val av premiepensionsfonder, elleverantörer, telefonoperatörer och friskolor. Vi köper tågbiljetter på auktion men vet inte om det kommer några tåg. Vi drabbas av allt mer sönderfallande gemensamma strukturer inom de flesta samhällsområden. Vi spenderar ett för varje år ökande antal miljarder på spel och dobbel. Vi har tillgång ett par hundra reklamfinansierade TV-kanaler där vi mellan reklaminslagen kan se folk slå varandra sönder och samman som underhållning eller ägna sig åt tävlingar i allt som går att tävla i – och det verkar vara allt..

Kaffet har kallnat i koppen medan skymningen sänker sig och mina tankar är ute på frigång.

Det ligger en död man i trädgården. Stelfrusen. En gång var han en liten solstråle, som ingav löften och väckte förhoppningar. Säkerligen var han fylld av egna drömmar om framtiden. Hur ska vi bära oss åt för att skapa ett samhälle där värme, omtanke, kärlek och mänskliga relationer står i centrum, där det finns utrymme för alla små solstrålar att växa och utvecklas. Vem vågar formulera en övergripande samhällslik nollvision likt den trafiksäkerhetsverket (som det hette då) vågade ställa upp för vägtrafiken?

Pett'sson

-tankfull i dödens närhet.